



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres ref.
201104529

Vår ref.
201108940- PO/TJU

Dato
23.3.2012

Høring - NOU 2011: 18 Struktur for likestilling

Vi viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets brev 9. desember 2011 med vedlegg.

Justisdepartementet har følgende merknader:

Justisdepartementet er skeptisk til den utvidelse av Likestillings- og diskrimineringsnemndas kompetanse til å gi pålegg overfor andre forvaltningsorganer som ligger i utvalgets forslag til endring av diskrimineringsombudsloven § 9. For det første er det ikke nødvendigvis like lett å skille mellom «avgjørelser truffet i egenskap av arbeidsgiver» og «andre typer av avgjørelser» som utvalget legger til grunn. Forvaltningen er arbeidsgiver for yrkesgrupper hvis oppgaveutførelse er av stor betydning for den offentlige forvaltningsvirksomheten, og avgjørelser om tjenesteutøvelsen kan i mange tilfeller ha både en arbeidsgiver-/arbeidstakerside og være av betydning for hvordan forvaltningsvirksomheten utøves. I punkt 10.5.1 i utredningen beskrives et skille mellom «enkeltvedtak som treffes av forvaltningen som arbeidsgiver» og «andre vedtak som treffes av forvaltningen som myndighetsutøver på andre områder». Heller ikke begrepet «enkeltvedtak» (eller enkeltsaker) er nødvendigvis egnet til å trekke et hensiktsmessig og tilstrekkelig klart skille mellom det som skal falle henholdsvis innenfor og utenfor nemndas kompetanse til å gi pålegg. Vi nevner i denne sammenhengen både at sentrale elementer i arbeidsgiverfunksjonen ikke trenger være «enkeltvedtak» i lovens forstand, og – på den annen side – at også enkeltvedtak/enkeltsaker kan ha prinsipielle sider av betydning for utøvelse av offentlig forvaltning.

For det annet gir ikke forslaget til diskrimineringsombudsloven § 9, slik dette er

utformet, tilstrekkelig klarhet med hensyn til at nemnda ikke skal kunne gi pålegg for noen del av Kongen og departementenes virksomhet. Skulle bestemmelsen endres i den retning utvalget foreslår, måtte dette komme klart til uttrykk i lovteksten.

Videre er Justisdepartementet usikker på om forholdene ligger til rette for at Likestillings- og diskrimineringsnemnda bør kunne tilkjenne oppreisning, slik det ligger i forslaget til diskrimineringsombudsloven § 7 annet ledd. Det vises til at forslaget ikke inkluderer en mulighet til administrativ klagebehandling, og at mange av de hensyn som ble vektlagt ved vurderingen av en lignende problemstilling i Ot.prp. nr. 34 (2004-2005), fortsatt gjør seg gjeldende. Ordningen med voldsoffererstatning er etter departementets syn ikke en nærliggende parallell, siden statens ansvar for erstatningen setter behovet for rettssikkerhetsgarantier i en annen stilling enn ved fordeling av rettigheter og plikter mellom private. En absolutt forutsetning for at nemnda skal kunne tilkjenne oppreisning, må være at det ikke kan tilkjennes oppreisning for saker som ligger utenfor nemndas påleggskompetanse etter § 9.

I punkt 9.2 uttaler utvalget at «ratifikasjon av internasjonale konvensjoner medfører at Norge har forpliktet seg til å etablere en uavhengig overvåkningsmekanisme», og at «opprettelsen av et uavhengig konvensjonstilsyn må i utgangspunkt anses som en del av forpliktelsen for staten etter KDK og RDK». Justisdepartementet bemerker at verken KDK eller RDK inneholder bestemmelser som forplikter statene til å opprette overvåkningsmekanismer eller tilsynsorganer. Som det fremgår av fotnote 2 til samme punkt i utredningen, har både Kvinne-diskrimineringskomiteen og Rasediskrimineringskomiteen i sine generelle anbefalinger oppfordret statene til å sørge for slike overvåkningsmekanismer. I likhet med Paris-prinsippene om opprettelse av nasjonal institusjon for menneskerettigheter er disse anbefalingene imidlertid ikke folkerettslig bindende, og utgangspunktet er at det er opp til statene å vurdere hvordan de vil gjennomføre konvensjonen i nasjonal rett og hvilke organer som skal ha ansvaret for gjennomføring og oppfølging. Justisdepartementet vil samtidig presisere at departementet er enig i behovet for et uavhengig overvåkningsorgan, og vi støtter utvalgets forslag om å styrke ombudets arbeid med konvensjonstilsynet.

Justisdepartementet er skeptisk til forslaget om å fastsette i forskrift at ombudet skal rapportere til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet om motstrid mellom norsk rett og konvensjonene. Det følger allerede av diskrimineringsombudsloven § 1 tredje ledd at ombudet skal føre tilsyn med at norsk rett er i samsvar med KDK og RDK. Et sentralt element i dette tilsynet vil være å ta opp spørsmål om eventuell motstrid. Hvordan dette bør gjøres, vil kunne bero på det konkrete saksforholdet. Det synes heller ikke hensiktsmessig at ombudet skal forholde seg til BLD i alle slike saker. Ombudet bør som i dag kunne henvende seg direkte til det fagdepartementet som er ansvarlig for den lovgivning eller praksis som vurderes å kunne være i strid med krav i konvensjonene. Det vil være uheldig med en forskriftsbestemmelse som snevrer inn formene for tilsyn med gjennomføringen av konvensjonene.

Vedrørende omtale av rettshjelp

Punkt 10.2, s. 156

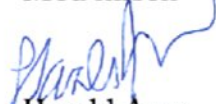
Offentlig rettshjelp etter rettshjelploven gis i form av rettsråd, sakførsel og fritak for rettsgebyr. I sakstyper som uttrykkelig nevnes i loven er hovedregelen at offentlig rettshjelp skal innvilges. Dette er de såkalte prioriterte sakstypene. Det kan også gis rettshjelp i sakstyper som ikke er prioriterte dersom de økonomiske vilkårene er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig grad. Dette kalles de uprioriterte sakene. Videre er det slik at en i enkelte prioriterte sakstyper har krav på offentlig rettshjelp uten hensyn til inntekt og/eller formue. Dette gjelder i hovedsak saker der det offentlige griper inn med tvangsmessige vedtak mot enkeltpersoner, og disse sakene omtales ofte som prioriterte saker uten behovsprøving. I andre prioriterte saker stiller loven opp vilkår som medfører at det kun er de med inntekter og formue opp til et visst nivå som faller inn under ordningen. Disse sakene omtales ofte som prioriterte saker med behovsprøving, men dersom utgiftene til juridisk bistand blir betydelige for den det gjelder, kan det innvilges offentlig rettshjelp, selv om en ikke oppfyller de økonomiske vilkårene. Dette gjelder også uprioriterte saker.

Etter dagens rettshjelplov er saker som gjelder diskriminering generelt ikke prioritert. Rettshjelploven omfatter imidlertid en rekke sakstyper både med og uten behovsprøving der diskriminering kan anføres, for eksempel i saker som gjelder oppsigelse fra arbeid, opphør av husleieforhold, trygdesaker, personskadesaker, barnevernssaker mv.

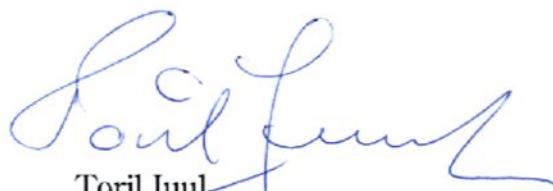
Punkt 10.5.3

I pkt. 10.5.3 foreslår utvalget at det bør åpnes for fri rettshjelp uten behovsprøving til personer som har fått nemndas uttalelse om diskriminerende forvaltningsvedtak eller forskrift, slik at klager kan få prøvd saken for domstolene. Justisdepartementet arbeider med oppfølgingen av St. meld. nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp (rettshjelpsmeldingen), der det bl.a. tas til orde for å endre rettshjelploven slik at det kan gis behovsprøvd rettshjelp i saker der søksmål er tilrådd av Likestillings- og diskrimineringsombudet. Tiltaket som drøftes i rettshjelpsmeldingen, gjelder i utgangspunktet alle saker, dvs. ikke bare saker mot det offentlige. Departementet vil ta med seg utvalgets forslag til endringer av rettshjelploven i det videre arbeidet med oppfølgingen av rettshjelpsmeldingen.

Med hilsen



Harald Aass
fagdirektør



Toril Juul
seniorrådgiver